

USTAWA

z dnia 7 kwietnia 1989 r.

o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 1. W Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1976 r. Nr 7, poz. 36, z 1980 r. Nr 22, poz. 81, z 1982 r. Nr 11, poz. 83, z 1983 r. Nr 39, poz. 175, z 1987 r. Nr 14, poz. 82 i z 1988 r. Nr 19, poz. 129) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:
  - „1. Lud pracujący sprawuje władzę państwową przez swych przedstawicieli, wybieranych do Sejmu, Senatu i do rad narodowych.
  2. Przedstawiciele ludu są odpowiedzialni przed swymi wyborcami i mogą być przez nich odwoływani.”;
- 2) tytuł rozdziału 3 otrzymuje brzmienie: „Sejm i Senat Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.”;
- 3) w art. 20 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:
  - „4. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi i Radzie Ministrów.”;
- 4) w art. 21:
  - a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
    - „1. Sejm składa się z 460 posłów i jest wybierany na okres lat czterech.”;
  - b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
    - „3. Poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karno-sądowej ani aresztowany bez zgody Sejmu. Sejm wyraża zgodę większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.”;
- 5) art. 22 otrzymuje brzmienie:
  - „Art. 22. 1. Sejm obraduje na posiedzeniach.
  2. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu zwołuje Prezydent w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów.”;
- 6) w art. 23 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:
  - „5. Sejm może powołać komisję dla zbadania określonej sprawy. Uprawnienia i tryb działania komisji ustala Sejm.”;
- 7) art. 25—31 otrzymują brzmienie:
  - „Art. 25. Prezes Rady Ministrów lub poszczególni ministrowie obowiązani są do udzielenia odpowiedzi na interpelację posła w terminie i trybie ustalonym przez Sejm.
  - Art. 26. 1. Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie dokonania zbrojnego napadu na Polską Rzeczpospolitą Ludową albo gdy z umów międzynarodowych wynika konieczność wspólnej obrony przeciw agresji, a gdy Sejm nie obraduje, o stanie wojny postanawia Prezydent.
  2. Sejm mianuje na okres wojny Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a gdy Sejm nie obraduje — Naczelnego Dowódcę mianuje Prezydent.
  3. Warunki i skutki prawne oraz tryb wprowadzenia stanu wojny określa ustawa.

- Art. 27. 1. Uchwaloną przez Sejm ustawę, z wyjątkiem ustawy budżetowej, przekazuje się Senatowi do rozpatrzenia. Senat może w ciągu miesiąca od dnia przekazania ustawy zgłosić Sejmowi propozycje dokonania w niej określonych zmian lub jej odrzucenia. Nieprzyjęcie przez Sejm propozycji Senatu uchwalane jest większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.
2. Senat rozpatruje projekty narodowego planu społeczno-gospodarczego oraz ustawy budżetowej i planów finansowych państwa. Swoje stanowisko Senat przedstawia Sejmowi. Uchwalony przez Sejm narodowy plan społeczno-gospodarczy oraz ustawę budżetową i plany finansowe państwa przekazuje się Senatowi, który w ciągu 7 dni może zgłosić Sejmowi propozycje dokonania określonych zmian. Nieprzyjęcie przez Sejm propozycji Senatu uchwalane jest większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.
3. Ustawę podpisuje Prezydent i zarządza jej niezwłoczne ogłoszenie, jeżeli:
- 1) Senat zawiadomi Prezydenta o braku zastrzeżeń do ustawy,
  - 2) Senat nie zgłosi w przewidzianym terminie propozycji dokonania w ustawie określonych zmian lub jej odrzucenia,
  - 3) Sejm uchwali proponowane przez Senat zmiany lub odrzuci propozycje Senatu.
4. Przed podpisaniem ustawy Prezydent może wystąpić w ciągu miesiąca do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją.
5. Prezydent może odmówić podpisania ustawy i z umotywowanym wnioskiem w ciągu miesiąca przekazać Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Sejm większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów Prezydent podpisuje ją i zarządza niezwłoczne jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.
- Art. 28. 1. Senat składa się ze 100 senatorów i jest wybierany na okres kadencji Sejmu.
2. Ważność wyboru senatora stwierdza Senat.
3. Senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karno-sądowej ani aresztowany bez zgody Senatu. Senat wyraża zgodę większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby senatorów.
- Art. 29. 1. Senat wybiera ze swego grona marszałka i wicemarszałków.
2. Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek kieruje obradami i czuwa nad tokiem prac Senatu.
  3. Obrady Senatu są jawne. Senat może uchwalić tajność obrad, jeżeli wymaga tego dobro państwa.
  4. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Senatu zwołuje Prezydent w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów.
  5. Porządek prac Senatu, rodzaj i liczbę komisji określa regulamin uchwalony przez Senat.
- Art. 30. 1. Sejm może się rozwiązać na mocy uchwały powziętej większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.
2. Jeżeli Sejm przez trzy miesiące nie powołuje rządu, nie uchwała przez trzy miesiące narodowego planu społeczno-gospodarczego lub ustawy budżetowej bądź uchwali ustawę lub podejmie uchwałę uniemożliwiającą Prezydentowi wykonywanie jego konstytucyjnych uprawnień określonych w art. 32 ust. 2, Prezydent może, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, rozwiązać Sejm.
  3. Rozwiązanie Sejmu jest równoznaczne z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu.
- Art. 31. 1. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji Sejmu, wyznaczając datę wyborów przypadającą w ciągu dwóch miesięcy po upływie kadencji Sejmu.
2. W razie rozwiązania Sejmu, Prezydent zarządza wybory do Sejmu i Senatu, wyznaczając datę wyborów w ciągu trzech miesięcy od dnia rozwiązania Sejmu.
  3. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.";
- 8) po art. 31 dotychczasowe art. 32 i 33 skreśla się i dodaje się rozdział 3a w brzmieniu:
- „Rozdział 3a
- Prezydent Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.
- Art. 32. 1. Prezydent Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jest najwyższym przedstawicielem Państwa Polskiego w stosunkach wewnętrznych i międzynarodowych.
2. Prezydent czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa, nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium oraz przestrzegania międzypaństwowych sojuszy politycznych i wojskowych.
- Art. 32a. 1. Prezydenta wybierają Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe.
2. Prezydent wybierany jest na lat sześć i może być ponownie wybrany tylko jeden raz.

3. Prezydentem może być wybrany każdy obywatel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, który korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu.
4. Kadencja Prezydenta liczy się od dnia objęcia przez niego urzędu.

Art. 32b. 1. Marszałek Sejmu zwołuje Zgromadzenie Narodowe:

- 1) w celu dokonania wyboru Prezydenta:
    - a) w ciągu miesiąca przed zakończeniem kadencji urzędującego Prezydenta,
    - b) w ciągu miesiąca od dnia opróżnienia urzędu Prezydenta,
  - 2) dla uznania trwałej niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia,
  - 3) dla rozpatrzenia sprawy postawienia Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu.
2. Uchwały Zgromadzenia Narodowego w sprawie wyboru Prezydenta zapadają bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków Zgromadzenia.
  3. Obradom Zgromadzenia Narodowego przewodniczy Marszałek Sejmu.
  4. Prawo zgłaszania kandydatów na Prezydenta przysługuje członkom Zgromadzenia Narodowego w liczbie co najmniej jednej czwartej ogólnej liczby członków Zgromadzenia.
  5. Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów na Prezydenta nie uzyskał wymaganej większości głosów, w każdym kolejnym głosowaniu wyklucza się kandydata, który w poprzednim głosowaniu uzyskał najniższą liczbę głosów.

Art. 32c. 1. Nowo wybrany Prezydent obejmuje urząd po złożeniu wobec Zgromadzenia Narodowego ślubowania następującej treści:

„Obejmując z woli Zgromadzenia Narodowego urząd Prezydenta Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ślubuję uroczyście Narodowi Polskiemu, że postanowieniom Konstytucji wierności dochowam, będę strzegł niezłomnie godności Narodu, suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Ślubuję, że dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem.”

2. Objęcie urzędu przez Prezydenta wybranego przed upływem kadencji dotychczasowego Prezydenta następuje następnego dnia po upływie kadencji urzędującego Prezydenta.

Art. 32d. 1. Prezydent wykonuje swoje uprawnienia i obowiązki na podstawie i w ramach Konstytucji i ustaw,

2. Prezydent za naruszenie Konstytucji i ustaw oraz za przestępstwo może być postawiony w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu.

3. Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Zgromadzenia Narodowego podjętą większością co najmniej dwu trzecich głosów ogólnej liczby członków Zgromadzenia. Z chwilą postawienia w stan oskarżenia Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu.

Art. 32e. 1. Opróżnienie urzędu Prezydenta przed upływem kadencji następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się urzędu,
- 3) uznania przez Zgromadzenie Narodowe trwałej niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia, większością co najmniej trzech piątych głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków Zgromadzenia,
- 4) złożenia z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu.

2. W razie gdy urząd Prezydenta jest opróżniony, do czasu objęcia urzędu przez nowego Prezydenta, a także gdy Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu, zastępuje go Marszałek Sejmu; Marszałek Sejmu zastępuje Prezydenta również po upływie kadencji Sejmu.

Art. 32f. 1. Prezydent Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:

- 1) zarządza wybory do Sejmu, Senatu i rad narodowych,
- 2) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w innych państwach,
- 3) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw,
- 4) jest zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 5) przewodniczy Komitetowi Obrony Kraju, który jest organem właściwym w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa,
- 6) występuje z wnioskiem do Sejmu o powołanie lub odwołanie Prezesa Rady Ministrów,
- 7) występuje z wnioskiem do Sejmu o powołanie lub odwołanie Prezesa Narodowego Banku Polskiego,
- 8) może zwoływać w sprawach szczególnej wagi posiedzenia Rady Ministrów i im przewodniczyć,
- 9) nadaje ordery, odznaczenia i tytuły honorowe,
- 10) stosuje prawo łaski,

- 11) wykonuje inne uprawnienia przewidziane w Konstytucji lub przekazane przez ustawy.
2. Na podstawie ustaw i w celu ich wykonania Prezydent wydaje rozporządzenia i zarządzenia. Ustawa określi akty prawne Prezydenta o istotnym znaczeniu, wymagające kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów.
- Art. 32g. 1. Prezydent ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe.
2. Ratyfikacja umów międzynarodowych pociągających za sobą znaczne obciążenie finansowe państwa lub konieczność zmian w ustawodawstwie wymaga uprzedniej zgody Sejmu.
- Art. 32h. Prezydent sprawuje zwierzchni nadzór nad radami narodowymi. Szczegółowe uprawnienia Prezydenta w tej dziedzinie określa ustawa.
- Art. 32i. 1. Prezydent może wprowadzić stan wojenny na części lub całym terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli wymaga tego wzgląd na obronność lub zewnętrzne zagrożenie bezpieczeństwa państwa. Z tych samych powodów Prezydent może ogłosić częściową lub powszechną mobilizację.
2. Prezydent może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż trzy miesiące, stan wyjątkowy na części lub całym terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli zagrożone zostało wewnętrzne bezpieczeństwo państwa lub w razie klęski żywiołowej. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz na okres nie dłuższy niż trzy miesiące, za zgodą Sejmu i Senatu.
3. Warunki i skutki prawne oraz tryb wprowadzenia stanu wojennego i stanu wyjątkowego określają ustawy.
4. W okresie trwania stanu wyjątkowego Sejm nie może się rozwiązać, a w przypadku upływu kadencji ulega ona przedłużeniu na okres trzech miesięcy po zakończeniu stanu wyjątkowego.
5. W okresie trwania stanu wyjątkowego nie może być zmieniana Konstytucja ani ordynacje wyborcze.
- Art. 33. 1. Prezydent może powoływać i odwoływać ministrów stanu upoważnionych do wykonywania w jego imieniu powierzonych im czynności. Zakres upoważnienia określa Prezydent.
2. Organem wykonawczym Prezydenta jest Kancelaria Prezydenta. Prezydent nadaje statut Kancelarii oraz powołuje i odwołuje jej szefa.”;
- 9) tytuł rozdziału 4 otrzymuje brzmienie:
„Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Najwyższa Izba Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich.”;
- 10) w art. 33a w ust. 1 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „a także ustala powszechnie obowiązującą wykładnię ustaw.”;
- 11) w art. 35 ust. 4 skreśla się;
- 12) w art. 36 w ust. 1 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „za zgodą Senatu.”;
- 13) po art. 36 dodaje się art. 36a w brzmieniu:
„Art. 36a. 1. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży praw i wolności obywateli określonych w Konstytucji i innych przepisach prawa.
2. Rzecznika Praw Obywatelskich powołuje Sejm za zgodą Senatu na okres czterech lat.
3. Sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich określa ustawa.”;
- 14) art. 37 otrzymuje brzmienie:
„Art. 37. 1. Sejm powołuje i odwołuje rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej — Radę Ministrów lub poszczególnych jej członków na wniosek Prezesa Rady Ministrów przedstawiony po porozumieniu z Prezydentem. Sejm może odwołać Radę Ministrów lub poszczególnych jej członków również z własnej inicjatywy.
2. W okresach między kadencjami Sejmu Prezydent na wniosek Prezesa Rady Ministrów powołuje i odwołuje członków Rady Ministrów. Prezydent przedstawia akt o powołaniu lub odwołaniu Sejmowi na najbliższym posiedzeniu do zatwierdzenia.”;
- 15) w art. 38 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Rada Ministrów odpowiada i zdaje sprawę ze swojej działalności przed Sejmem, a między kadencjami Sejmu — przed Prezydentem.”;
- 16) w art. 41 w pkt 2 dwukrotnie użyte wyrazy „przedstawia Sejmowi” zastępuje się wyrazami „równocześnie przedstawia Sejmowi i Senatowi.”;
- 17) art. 60 otrzymuje brzmienie:
„Art. 60. 1. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.
2. Sędziowie są nieusuwalni, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.
3. Uprawnienia, skład i sposób działania Krajowej Rady Sądownictwa określa ustawa.”;
- 18) w art. 61:
a) ust. 3 skreśla się,
b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany spośród sędziów Sądu Najwyższego oraz odwoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta, a prezesi Sądu Najwyższego — przez Prezydenta.”;
- 19) w art. 65:
a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej powołuje i odwołuje Prezydent.”;
b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Prokurator Generalny zdaje sprawę Prezydentowi z działalności prokuratury.”;

20) w art. 94:

- a) dotychczasowa treść otrzymuje oznaczenie ust. 1,
- b) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:
„2. Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.”;

21) w art. 96 po wyrazach „do Sejmu” dodaje się wyraz „i Senatu”;

22) art. 100 otrzymuje brzmienie:

„Art. 100. Kandydatów na posłów, senatorów i członków rad narodowych zgłaszają organizacje polityczne i społeczne oraz wyborcy.”;

23) w art. 101 po wyrazie „Poseł” dodaje się przecinek i wyraz „senator”;

24) w art. 102 po wyrazie „posłów” dodaje się przecinek i wyraz „senatorów”.

Art. 2. 1. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu oraz Senatu zwoła Rada Państwa w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów. Do czasu uchwalenia przez Senat regulaminu stosuje się odpowiednio regulamin Sejmu.

2. Marszałek Sejmu zwoła Zgromadzenie Narodowe w ciągu dwóch miesięcy od dnia zakończenia wyborów.

Art. 3. 1. Rada Państwa działa do dnia objęcia urzędu przez Prezydenta i wykonuje swoje kompetencje określone w dotychczasowych przepisach Konstytucji i w ustawach.

2. Kompetencje Rady Państwa określone w przepisach prawa przechodzą na Prezydenta z dniem objęcia przez niego urzędu, chyba że kompetencje te zostaną przekazane innym organom.

Art. 4. 1. Termin zakończenia kadencji Sądu Najwyższego, trwającej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, określi ustawa.

2. Do czasu rozpoczęcia działalności Krajowej Rady Sądownictwa sędziowie są powoływani w trybie dotychczasowym.

Art. 5. Kadencja Sejmu wybranego w dniu 13 października 1985 r. upływa z dniem 3 czerwca 1989 r.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *W. Jaruzelski*
Sekretarz Rady Państwa: *Z. Surowiec*